

Gravenhorst Johann Ludwig (1777-1857)

Pierwszy profesor zoologii Uniwersytetu Wrocławskiego

Urodził się 14 listopada 1777 roku w Brunzwiku, gdzie jego ojciec dorobił się znacznego majątku jako właściciel browaru. W miejscowym Katharinen-Gymnasium uczył go radca dworu Hellwig, zaś w Collegium Carolinum – profesor Knoch, w związku z czym już w bardzo młodych latach miał za przewodników dwóch słynnych ówczesnych entomologów. Choć początkowo zamierzał zostać prawnikiem, i w tym kierunku rozpoczął w roku 1797 studia na Uniwersytecie w Helmstadt, po trzech semestrach przeniósł się do Getyngi, gdzie podjął studia przyrodnicze m.in. pod kierunkiem Johanna Friedricha Blumenbacha. Poza entomologią zajmował się tu również innymi gałęziami zoologii oraz mineralogią i botaniką, a ponadto został członkiem rozkwitającego pod kierownictwem Gmelina Göttingische Physicalische Gesellschaft.

W roku 1801 powrócił do Helmstadt, gdzie uzyskał stopień doktora filozofii i magistra sztuk wyzwolonych. Następnie udał się do Brunzwiku, by na podstawie zbiorów miejscowych entomologów napisać monografię kusakowatych (*Staphylinidae*). Rok później wyjechał do Paryża, gdzie obejrzał zbiory Muzeum Historii Naturalnej i nawiązał osobiste kontakty z Georgesem Cuvierem, Antoinem Olivierem, Pierrem Latreillem, Adolphem Brongniartem i Anzelmem Gaëtenem Desmarestem. Po powrocie do Brunzwiku, dzięki zakupowi często przytaczanych w dziełach duńskiego zoologa Jana Fabriciusa zbiorów entomologicznych i ornitologicznych zegarmistrza Mauerhoffa z Hannoveru oraz zbiorów ryb, gadów i muszli chirurga Lampe z Hannoveru, stał się właścicielem jednego z większych gabinetów przyrodniczych w Niemczech.

W roku 1805 habilitował się na Uniwersytecie w Getyndze i tam też w roku 1809 mianowany został profesorem nadzwyczajnym i drugim dyrektorem Muzeum Zoologicznego. Rok później, jako profesor zwyczajny, objął Katedrę Zoologii we Frankfurcie nad Odrą. Wykładał tu również mineralogię i botanikę, a ponadto pełnił obowiązki dyrektora ogrodu botanicznego. W roku 1811 powołany został na Katedrę Zoologii we Wrocławiu. Tu w roku 1814 ze zbiorów Leopoldyny, Viadriny i własnej kolekcji, sprzedanej Uniwersytetowi Wrocławskiemu za dożywotnią rentę, utworzył muzeum zoologiczne.

Prowadził badania bezkręgowców, spośród których opisał m.in. szereg nowych gatunków koralowców, czym zapoczątkował długoletnie badania tych zwierząt w ośrodku wrocławskim. Był światowej sławy specjalistą w dziedzinie błonkówek, zwłaszcza rodziny gąsieniczników (*Ichneumonidae*); interesował się również chrząszczami. Oprócz prac o charakterze ściśle naukowym publikował też podręczniki, książki o charakterze popularnym i przewodniki po muzeach.

W roku akademickim 1828/29 był rektorem Uniwersytetu Wrocławskiego, w roku 1832/33 – dziekanem Wydziału Filozoficznego. W uznaniu jego zasług mianowany został w roku 1830 królewskim tajnym radcą dworu, w roku 1846 odznaczony został Czerwonym Orłem IV Kl., a w roku 1851, w 50 rocznicę doktoratu, nadano mu doktoraty honoris causa Uniwersytetu w Getyndze i Wydziału Medycznego Uniwersytetu Wrocławskiego oraz Order Czerwonego Orła

III Kl. Od roku 1818 był, nosząc przydomek „Empedokles IV”, członkiem Leopoldyńsko-Karolińskiej Akademii Przyrodników (Matrikel No. 1079), a ponadto był członkiem 20 innych towarzystw przyrodniczych w Niemczech, Włoszech, Francji i Anglii, z których osiem nadało mu członkostwo honorowe. Zły stan zdrowia już w latach 1825-26, a następnie w latach 1840-42 uniemożliwił mu pełnienie obowiązków akademickich. W roku 1853 został z nich, z uwagi na stan zdrowia zwolniony. Zmarł 14 stycznia 1857 roku we Wrocławiu.

Wybrane prace:

- 1801 – *Conspectus historiae entomologiae, imprimis systematum entomologicorum*. Helmstädt.
- 1802 – *Coleoptera microptera Brunsvicensia*. Braunschweig.
- 1804 – *System der Natur*. Braunschweig und Helmstädt.
- 1806 – *Monographia coleopterorum micropterorum*. Göttingen.
- 1807 – *Vergleichende Übersicht des Linnéischen und einiger neueren zoologischen Systeme*. Göttingen.
- 1815 – *Monographia Ichneumonum pedestrium*. Leipzig.
- 1815 – *Handbuch der Anorganognosie*. Leipzig.
- 1816 – *Die anorganischen Naturkörper nach ihren Verwandtschaften und Übergängen betrachtet und zusammengestellt*. Breslau.
- 1817 – *Grundzüge der systematischen Naturgeschichte für seine Zuhörer entworfen*. Breslau.
- 1819 – *Conspectus generum et familiarum Ichneumonidum*. *Nov. Acta Acad. Nat. Cur.* 9 [mit Ch. G. D. Nees von Essenbeck].
- 1820 – *Monographia Ichneumonum pedemontanae regionis*. *Mem. d. Reale Acad. d. Sc. di Torino* 24.
- 1823 – *Hellwigia – novum insectorum genus*. *Nov. Acta Akad. Nat. Cur.* 11.
- 1829 – *Ichneumonologia Europaea*. 3 T. Vratislaviae.
- 1829 – *Deliciae Musei Zoologici Vratislaviensis*. Vratislaviae.
- 1831 – *Tergestina oder Beobachtungen und Untersuchungen über einige bei Triest im Meere lebende Arten der Gattung Octopus, Doris, Pinna, Ascida, Serpula, Echinus, Asterias, Ophiura, Holothuria, Actinia, Caryophyllia, Actinotus*. Breslau.
- 1832 – *Das Zoologische Museum der Universität Breslau*. Breslau.
- 1833 – *Einiges aus der Infusorien-Welt*. *Nov. Acta Akad. Nat. Cur.* 16.
- 1838 – *Beiträge zur genaueren Kenntnis einigen Eidechsenarten*. *Ibid.* 18.
- 1841 – *Beobachtungen über die Verwandlung einiger Schildkäfer (Cassida)*. *Ibid.* 19 [mit H. Scholtz].
- 1843 – *Vergleichende Zoologie*. 2 T. Breslau.
- 1844 – *Naturgeschichte der Infusionsthierchen*. Breslau.
- 1845 – *Das Tierreich nach dem Verwandtschaften und Übergängen in den Klassen und Ordnungen dargestellt*. Breslau und Oppeln.
- 1846 – *Über Staphylinus olens und dessen nächste Verwandte*. *Übers. Arb. Schl. Ges. vaterl. Kultur*.
- 1848 – *Über die Anomalien in der Fortpflanzungs- und Entwicklungs-Geschichte der Gelenkfüssler*. *Ibid.*
- 1851 – *Über die im zoologischen Museum der Universität Breslau befindlichen Wirtelschleichen (Pseudosaura), Kruppelfüssler (Brachypoda) und einige andere, denselben verwandte Reptilien aus den Zünftender Schleichen und Dickzüngler*. *Nov. Acta Akad. Nat. Cur.* 23.

Źródła:

- Carus J. V. 1879. Allg. Deutsche Biogr. 9. S. 616.
Letzner K. 1857. Jber. schles. Gesel. vaterl. Kultur 35. S. 111-115.
Nowack K. G. 1838. Schlesische Schriftsteller-Lexicon. Breslau. H. 2. S. 47-50.
Pater M. 1997. Historia Uniwersytetu Wrocławskiego do roku 1918. Wrocław. S. 83, 138, 203, 204, 218, 230.
Pax F. 1921. Die Tierwelt Schlesiens. Jena. S. 12 (portret).
Wiktor J. 1997. Muz. Przyr. Uniw. Wrocł. S. 9-10, 42, 57-58, 100.